

RAADSINFORMATIEBRIEF

Van

college van burgemeester en wethouders

Vergadering van

9 januari 2024

Kenmerk

Z/23/064906 / D/23/127023

Portefeuillehouder

Mariëtte Pennarts-Pouw

Portefeuille

Welzijn/WMO/integrale toegang Woerden Wijzer

Opsteller

Leeuw, Alide de

Onderwerp

Mantelzorgondersteuning en -woningen 2022-2023

Kennisnemen van

De inzet op mantelzorgondersteuning in 2022 /23 en op mantelzorgwoningen

Inleiding

In 2022 was 12% van de inwoners van Woerden mantelzorger (bron: gemeentetabel van de GGDrU). Dat is iets minder dan gemiddeld in de provincie Utrecht (13%).

24% van de mantelzorgers in Woerden voelde zich in 2022 overbelast (t.o.v. 20% in de provincie).

Het percentage mantelzorgers bleef in de afgelopen 10 jaar ongeveer gelijk. De overbelasting steeg in 2022. De corona periode heeft daarop naar alle waarschijnlijkheid invloed gehad.

Mantelzorg, het zorgen voor een naaste, kan zwaar zijn. Dat laten de cijfers zien.

En druk op mantelzorg zal toenemen nu er steeds meer oudere mensen komen, steeds meer inwoners langer thuis wonen en de druk op de zorg toeneemt, mede als gevolg van personele krapte.

Kernboodschap

Het ondersteunen van mantelzorgers is een wettelijke Wmo taak van de gemeente. Het bieden van respijtzorg is daar een onderdeel van. Naast het uitvoeren van die wettelijke taak voelt de gemeente de urgentie om extra in te zetten op ondersteuning van mantelzorgers vanwege de maatschappelijke ontwikkelingen. Het college informeert u over de inzet in de huidige collegeperiode via deze raadsinformatiebrief.

Reguliere inzet:

A. Mantelzorgconsulent en WoerdenWijzer

In het team van WoerdenWijzer is sinds 2019 een mantelzorgconsulent werkzaam. Deze (zeer ervaren) specialist heeft in de laatste jaren haar deskundigheid gedeeld met casemanagers. Die zijn nu goed toegerust om mantelzorgers te ondersteunen en ook om het aspect 'mantelzorg' mee te nemen in hun gesprekken met inwoners die een hulpvraag

hebben. De mantelzorgconsulent heeft een spilfunctie met zowel zorgprofessionals als met vrijwilligersorganisaties. Het ondersteunen van mantelzorgers gebeurt op allerlei manieren en met verschillende middelen, naar gelang de behoefte. Het kan gaan om een maatwerkvoorziening en/of ook met inzet van vrijwilligers.

B. Respijtzorg

Veel mantelzorgers zijn gebaat bij dagbesteding waar degene met een zorgvraag een goede daginvulling heeft en waardoor de mantelzorger tijd heeft voor andere zaken of voor zichzelf. Dit noemen we respijtzorg, vervangende zorg. Sinds voorjaar 2021 hebben we in Woerden een extra vorm van respijtzorg, het Logeerhuis Bredius. Dagbesteding geeft een dag of dagdelen respijt, het Logeerhuis enkele etmalen of meer, naargelang de behoefte. Mantelzorgers kunnen gedurende enkele dagen en met regelmaat nieuwe energie opdoen en hun belangrijke taak daardoor beter volhouden.

De gemeente heeft het Logeerhuis in de startfase financieel ondersteund, daarna is het een maatwerkvoorziening geworden, geïndiceerd door WoerdenWijzer, met twee parttime beroepskrachten en veel vrijwilligers. Ook inwoners uit de regio maken gebruik van deze voorziening. De ervaring heeft geleerd dat logeren een hoge drempel voor mantelzorgers is, men geeft de zorg niet makkelijk uit handen. Toch weten steeds meer mensen de weg te vinden, de bezetting neemt toe en de tevredenheid is groot. De ervaring leert dat er tijd nodig is om het Logeerhuis kostendekkend te laten zijn. Over dit gegeven is regelmatig contact tussen Logeerhuis en gemeente. In het afgelopen jaar is de samenwerking tussen het Logeerhuis en WoerdenWijzer verder geïntensiveerd, afspraken zijn gemaakt om de regeldruk voor mantelzorgers te verlagen en de wachttijd te bekorten.

Extra inzet:

In 2022 is door de NIO (Netwerk Informele Ondersteuning) werkgroep mantelzorg een subsidie aangevraagd voor de verbetering van de toeleiding naar mantelzorgondersteuning. Betrokken vrijwilligersorganisaties ervaren dat veel mantelzorgers zich niet realiseren dat ze mantelzorger zijn. Ook weten mantelzorgers de weg naar beschikbare zorg en/of ondersteuning niet altijd te vinden. De vrijwilligersorganisaties van de werkgroep mantelzorg willen mantelzorgers graag waarderen in een andere vorm dan de individuele bon en op een manier waardoor mantelzorgers gezien worden. De werkgroep heeft daarvoor een plan opgesteld en subsidie gevraagd om dat uit te voeren. Hart voor Woerden faciliteert de werkgroep in de uitvoering van de plannen:

C. Campagne over bewustzijn en ondersteuningsmogelijkheden

Mantelzorgers zijn gebaat bij de hierboven genoemde formele Wmo ondersteuning. Daarnaast biedt de lokale samenleving ook veel mogelijkheden voor informele ondersteuning. De gemeente is blij met het plan dat de NIO werkgroep heeft opgesteld en heeft kunnen uitvoeren. De werkgroep heeft een offline en online campagne gevoerd om bewustwording te creëren bij inwoners ('Doe jij iets voor een mantelzorger?') en bij mantelzorgers zelf ('Zorg jij óók goed voor jezelf?'). Er is een Mantelzorgkaart gemaakt en breed verspreid met een overzicht van ondersteuningsmogelijkheden, formeel en informeel, zodat mantelzorgers weten waar ze terecht kunnen met hun vraag. Verschillende vormen van ondersteuning kunnen elkaar goed aanvullen. De inzet van vrijwilligersorganisaties voor mantelzorgers hebben op deze manier de sociale basis versterkt.

D. Waarderingsactiviteiten

De gemeente heeft gekozen voor een andere vorm van waarderen van mantelzorgers, met ingang van 2021. In 2019 is besloten om de beschikbare financiële middelen in te zetten om het Logeerhuis uit de startblokken te helpen en om voortaan waarderingsactiviteiten te organiseren waarbij mantelzorgers elkaar kunnen ontmoeten. De NIO werkgroep mantelzorg heeft samen met Hart voor Woerden en Gro-up een programma gemaakt om mantelzorgers te waarderen. Niet meer door een cadeaubon te geven maar door gedurende het hele jaar verschillende activiteiten te organiseren waar mantelzorgers aan deel kunnen nemen. Ze willen daarmee bereiken dat mantelzorgers zich gewaardeerd voelen, zich bewustzijn van hun werk en van de noodzaak om een goede balans te vinden, o.a. door tijdig hulp te vragen. Bij enkele onderdelen van het programma was deskundigheidsbevordering een element. Het programma bestond uit 5 lunches (100 deelnemers), 2 theatervoorstellingen (300 bezoekers), peergroep gesprekken (20 deelnemers), 2 mantelzorgdiners (225 gasten). Dit aanbod is niet alleen mogelijk gemaakt door subsidie van de gemeente maar ook door financiers uit de lokale samenleving. Al deze activiteiten zijn als succesvol ervaren.

In de Week van de jonge mantelzorger heeft de werkgroep een activiteit voor deze doelgroep georganiseerd. Daarvoor kwamen helaas geen aanmeldingen. Ook de chill avonden die eerder voor deze doelgroep werden georganiseerd kwamen niet goed van de grond. De conclusie is dat er een andere manier nodig is om deze doelgroep te gaan bereiken. In 2024 zal, met advies van experts en/of jongeren, hiervoor een plan gemaakt worden.

Op www.hartvoorwoerden.nl/mantelzorg zijn zowel de mantelzorgkaart als de activiteiten in het kader van de mantelzorg waardering terug te vinden

In 2021 is de gemeente benaderd door MantelzorgNL om één van de drie pilotgemeenten te worden voor een project

voor mantelzorgers van Indische en Molukse achtergrond (naast Wierden en Tilburg). Dat project 'Liefdevolle Plicht' is onderdeel van het programma 'Collectieve Erkenning van de Indische gemeenschap' van VWS. De gemeente Woerden is gevraagd deel te nemen omdat hier al een actieve Molukse welzijnsorganisatie actief is in een wijkcentrum van de gemeente. Landelijk werken hieraan mee MantelzorgNL (projectleider), Stichting Pelita en LSMO (Landelijke Stichting Molukse Ouderen):

E. Liefdevolle Plicht, cultuursensitieve mantelzorg

Deelname aan dit project was een mooie kans voor Woerden om meer ervaring op te doen met cultuursensitief en contextgebonden werken. We ervaren dat inwoners met deze culturele achtergrond nauwelijks ondersteuning zoeken. Doelstelling van het project is dat ook inwoners met Molukse en Indische achtergrond passende mantelzorgondersteuning krijgen. In 2022 en 2023 heeft de gemeente deel uitgemaakt van een lokale werkgroep Liefdevolle Plicht, met deelnemers uit de genoemde landelijke organisaties en van Sinar Maluku. Voor verschillende onderdelen zijn maatschappelijke Woerdense organisaties actief betrokken, uit sociaal en medisch domein, zowel beroepskrachten als vrijwilligers.

Vijf bijeenkomsten zijn georganiseerd en daar werd duidelijk dat de drempels om hulp te vragen buiten de familie of gemeenschap erg hoog zijn. Men is generaties lang gewend om voor elkaar te zorgen. In de bijeenkomsten is het bewustzijn van het mantelzorgen bij deze inwoners gegroeid en ook de erkenning van de zwaarte en (bij sommigen) de wens om ondersteuning te krijgen. Er is een begin gemaakt met doorbreken van taboes. De beroepskrachten en vrijwilligers hebben veel geluisterd en leren begrijpen over de achtergrond en historie van de terughoudendheid om hulpvragen te stellen buiten de eigen familie (en gemeenschap), zoals ontheemding en trauma's die doorwerken in het heden. Vertrouwen krijgen is cruciaal en vraagt tijd. Er is aandacht geweest voor erkenning en herkenning. Er zijn bruggen gebouwd tussen de Molukse inwoners en de professionals.

De samenwerking binnen dit project in Woerden krijgt een vervolg. Door de Stichting Sinar Maluku is een werkgroep ouderen opgericht waarin zowel zorgvragers als mantelzorgers vertegenwoordigd zijn. Deze werkgroep gaat aan de slag met het opzetten, uitvoeren en verbinden van activiteiten gericht op ondersteuning van Moluks/Indische ouderen en hun mantelzorgers. De mantelzorgconsulent van WoerdenWijzer staat in nauw contact met deze werkgroep. Met een zorgaanbieder zijn gesprekken gaande over mogelijke cultuursensitieve dagbesteding en -zorg. Door deelname aan het project is WoerdenWijzer meer zichtbaar geworden voor deze inwoners. In 2023 is WoerdenWijzer een informatiepunt gestart in wijkcentrum Molenvliet. Pelita draagt ook bij een ondersteuning dichtbij, een maatschappelijk werker sluit 1 keer per maand aan bij een 50+ groep van Sinar Maluku.

De hoop is dat door het project Liefdevolle Plicht de drempel om hulp te vragen is verlaagd. Tegelijk is dit een onderwerp van langere adem, van communicatie en vooral van respect en vertrouwen.

In het land en ook in Woerden ontstaat meer vraag naar het realiseren van mantelzorgwoningen om op die manier beter voor een naaste te kunnen zorgen. In Woerden waren nog geen eenduidige regels om in te spelen op die behoefte. In het afgelopen jaar is daarom ingezet op het maken van afspraken hierover:

F. Beleidsregels mantelzorgwoningen en pré-mantelzorgwoningen

Mantelzorgen wordt makkelijker als mensen dichtbij elkaar wonen. Een (klein) deel van de mantelzorgers wil graag een mantelzorgwoning op het eigen terrein realiseren.

Mantelzorgers kunnen wettelijk gezien vergunningsvrij bouwen. Echter er zijn wel ruimtelijke regels en voorwaarden. Er is bij inwoners behoefte aan duidelijkheid en zekerheid, die was er onvoldoende. Ook binnen de gemeentelijke organisatie was behoefte aan duidelijke afspraken en een eenduidig proces.

Er zijn niet alleen vragen over mantelzorgwoningen, de gemeente wil ook inspelen op de toenemende vraag van inwoners om een mantelzorgwoning te realiseren ook al is er nog geen sprake van mantelzorg. Een spreken dan van pré-mantelzorg. Het voor elkaar willen zorgen is een positieve intentie en de gemeente wil meewerken aan een pré-mantelzorgwoning maar die kan niet vergunningsvrij gebouwd worden.

In 2022 is een project gestart om lokale beleidsregels te gaan opstellen voor het realiseren van mantelzorgwoningen en van pré-mantelzorgwoningen. Met ondersteuning van de projectleiding en de expertise van MantelzorgNLpro heeft een interne brede werkgroep een set beleidsregels opgesteld die de door het college recent zijn vastgesteld.

Uitgangspunt is om het hebben/aanvragen van een *mantelzorgverklaring* een belangrijk onderdeel te maken van het proces. Voor het realiseren van een mantelzorgwoning is een mantelzorgverklaring geen wettelijk verplichting. Maar deze heeft een belangrijke meerwaarde: de mantelzorger heeft een bewijs van mantelzorg. Bovendien komt de aanvrager in contact met WoerdenWijzer: de mantelzorgconsulent of casemanager gaat graag in gesprek om samen te kijken welke ondersteuning (formeel of informeel) nu of in de toekomst nodig is.

Voor het aanvragen van een vergunning voor een pré-mantelzorgwoning maken we de pré-mantelzorgverklaring een verplicht onderdeel van het proces. De mantelzorgconsulent van WoerdenWijzer bespreekt de wens voor het realiseren

van deze woning met de betrokkenen en stelt vast of er sprake is van voorgenomen mantelzorg en te verwachten zorgbehoefte. Voorwaarden die we stellen ten aanzien van de toekomstige zorgvrager zijn:

1. persoonskenmerken die maken dat nabijheid van ondersteuning wenselijk is en/of;
2. omdat hij/zij de leeftijd heeft van 75 jaar of ouder en/of;
3. de diagnose heeft van een progressieve aandoening.

Met deze beleidsregels wil de gemeente meewerken aan oplossingen die mantelzorgers ondersteunen en het mogelijk maken dat inwoners ondersteund thuis kunnen wonen.

In 2024 gaat de gemeente de beleidsregels implementeren en vertalen naar duidelijke informatie voor de inwoner. Het interne proces wordt maandelijks gemonitord en aan het eind van 2024 worden de regels geëvalueerd en eventueel aangepast.

Financiën

De activiteiten die uitgevoerd zijn door de NIO werkgroep mantelzorg en Hart voor Woerden zijn gefinancierd met middelen van het ministerie van VWS, in het kader van een pilot 'Verbeter de Toeleiding naar mantelzorgregelingen'.

Het project 'Beleidsregels voor mantelzorgwoningen en pré-mantelzorgwoningen' is eveneens gefinancierd met middelen van het ministerie van VWS, in het kader van een pilot 'Verbeter de Toeleiding naar mantelzorgregelingen'.

De gemeente ontving voor beide projecten in totaal 50.000,-

Het project Liefdevolle Plicht is gefinancierd door het ministerie van VWS. De middelen zijn toegekend aan MantelzorgNLpro als projectleider. De investering vanuit de gemeente bestond uit personele inzet.

Vervolg

Mantelzorgondersteuning staat niet op zichzelf, het onderwerp loopt door vele beleidsterreinen heen. Er is een relatie met eenzaamheid, met dementie(vriendelijk), met wonen, met de hele keten van zorg en ondersteuning door medisch en sociaal domein. In samenhang worden deze thema's opgepakt en vooral ook in samenwerking. Mantelzorg is een manier van voor elkaar zorgen die in de toekomst steeds belangrijker zal worden, een onmisbare schakel in de keten van zorg. De uitdaging is om met minder beroepskrachten en ook minder (jongere) vrijwilligers toch goed voor elkaar te zorgen.

De gemeente zal aan de positie en erkenning van mantelzorgers onverminderd aandacht blijven geven. Niet alleen maar samen met de maatschappelijke partners en op basis van de samen met hen opgestelde Maatschappelijke Agenda.

De plannen voor 2024 en verder zijn:

- Implementeren van en communiceren van de beleidsregels (pré)-mantelzorgwoningen;
- Verbeteren van andere regelingen voor mantelzorgers zoals urgentieverklaringen en vrijstellingen. Agenderen van regelingen voor mantelzorgers bij ondernemers;
- Continueren en uitbreiden van de succesvolle aanpak (bewustwordingscampagne, uitbreiden waarderingsactiviteiten en deskundigheidsbevordering) van de NIO werkgroep mantelzorg en Hart voor Woerden;
- Beter bereiken en waarderen van jonge mantelzorgers;
- Op lokale voet verder met Liefdevolle Plicht;
- Voortzetten van de samenwerking met het Logeershuis.

In 2024 ontvangt de gemeente aanvullende middelen via de SPUK. In totaal is er voor mantelzorg ruim 62.000 beschikbaar in 2024. 25.000 daarvan is bestemd voor bovenstaande activiteiten van de NIO werkgroep van Hart voor Woerden. Van het resterende deel kunnen bovenstaande plannen voor 2024 worden uitgevoerd of in gang gezet. Deze plannen worden begin 2024 geconcretiseerd.

Bijlagen
